Пише: Милорад Додик
среда, 22 децембар 2010 17:06

Данас имамо прилику да у континуитету разговарамо о Дејтонском споразуму и о ономе што он јесте и шта је дао од свог потписивања до данас. Када говорите о томе, онда је неопходно да кажете у чему је он био успјешан и шта су девијације. Учествовао сам на обиљежавању десетогодишњице потписивања Дејтонског споразума у Вашингтону прије пет година. Тада су дате разне оцјене о томе какав је био Дејтон. У свом практичном политичком дјеловању био сам суочен са низом проблема због којих сам често и пажљиво читао Дејтонски споразум, да би се могао понашати у складу са њим. Видне су и разне девијације у политичком смислу, наметнуте као продужење разних стереотипа о догађајима из ратова на простору бивше Југославије. Један од првих је покушај да се минимизира Дејтонски споразум у смислу да је он само успоставио мир и да није уговор који треба проводити него уговор који треба дограђивати. Наравно то није тачно, јер у том међународном уговору постоје и друге суштинске компоненте које значе да је успостављен нови политички систем као услов за мир. Међутим, те друге компоненте су у практичном политичком и другим аспектима, представљале доминантну ствар око које су се окупљали сви они за и против Дејтонског споразума.

Они који су нападали Дејтон и тражили да се он коригује, данас га грчевито бране, они који су га тада бранили на почетку те фазе, говоре да он треба да се промијени различитим концепцијама које су с времена на вријеме биле измишљане.

Дејтонски споразум је и у свим девијацијама омогућио да БиХ живи у миру свих ових петнаест година. Занимљиво, са почетка дејтонске фазе, једни су оспоравали Дејтон, други су га бранили и говорили да је то рјешење које не може бити боље. Сада када погледамо петнаест година послије, видимо да су само ствари замијењене. Они који су нападали Дејтон и тражили да се он коригује, данас га грчевито бране, они који су га тада бранили на почетку те фазе, говоре да он треба да се промијени различитим концепцијама које су с времена на вријеме биле измишљане.

Кључни сегмент Дејтонског споразума, што се тиче БиХ, је његов Анекс 4 - Устав БиХ. Република Српска је потписала свих 11 анекса Дејтонског споразума и тиме се успоставила као страна потписница међународног уговора који се зове Дејтонски споразум. То је упорно заташкавано и оспоравано од стране међународног фактора и неких фактора у БиХ, да би се на бази тога успостављала пракса дешавања и рјешавања ствари у оквиру институција БиХ. Тако би надлежности ентитета временом бивале све мање и једног дана били празна љуштура без садржаја. Наравно ако сте празни, онда постанете бесмислени, па и огавни и онима који ту живе. Зато је за нас било неопходно мијењати одређене ствари у пракси, у погледу примјене самог Дејтона. То није било једноставно ни лако, јер су ту праксу наметнули велики ауторитети међународне заједнице и управо они који су битно допринијели настанку самог Дејтонског споразума.

Данас са становишта времена, а и догађаја након потписивања Дејтонског споразума, нећу ништа ново рећи: то је историјски документ у БиХ али и један од базичних докумената наше политичке историје, наше политичке будућности, притом мислим на Републику Српску. Кључну политичку активност морали смо да сводимо на то да вратимо Дејтон у фокус интереса и да га бранимо, да би и други то чинили, а не само ми. Дејтонски споразум је нападан и тако што је успостављена прича о духу Дејтона, а не по слову Дејтона како захтијева међународно право. То је довело до тога да је Високи представник умјесто тумача, постао законодавац наметањем закона, никада датим правним овлаштењем. Притом се позивао на ничим изазвана и неправна, такозвана „бонска овлаштења“. Међутим, ни у тим „овлаштењима“ нигдје не стоји да Високи представник има права на доношење закона.

Девијација је и успостављање Вијеће за имплементацију мира кога не познаје Дејтонски споразум и које је преузело сву ингеренцију везану за оцјењивање рада ОХР-а односно канцеларије Високог представника.

Девијација је и успостављање Вијеће за имплементацију мира кога не познаје Дејтонски споразум и које је преузело сву ингеренцију везану за оцјењивање рада ОХР-а односно канцеларије Високог представника. Дејтонски споразум у Анексу 10. који предвиђа увођење Високог представника, потписало је пет страна: Република Српска, Србија, Федерација – (тада) бошњачко муслиманска, касније Федерација БиХ , Хрватска и нека Република БиХ коју је тада представљао само Алија Изетбеговић и ужи круг око њега. БиХ тада институционално ни политички - територијално није ни постојала. Имала је међународно признање које се базирало на једном спорном референдуму спроведеном

на самом почетку рата. Вијеће за имплементацију мира је ојачало институт Високог представника, стварајући јаку канцеларију Високог представника, познату као OHP, која је у једном времену запошљавала 880 људи.

Један од високих представника Педи Ешдаун је у својој књизи рекао: „Идем у Босну са задатком да разградим Дејтонски споразум и успоставим нови систем“. То је супротно мандату Високог представника и само напомињем као доказ како су се понашали разни високи представници међународне заједнице у БиХ. Ешдаун је имао на располагању 880 људи и мјесечни буџет од 35.000.000 еура. Они су буквално сваки дан причом о реформама фаворизовали неке промјене које су у суштини биле приче о промјени политичког система, које су задирале у надлежност различитих нивоа власти како би једног дана на крају тог пута, појединачним реформама пренијели све из Републике Српске и нижих органа власти на неку њима знану БиХ.

Високи представник је дакле, својим дјеловањем кршећи међународни уговор, у многим случајевима вршио неправно насиље у БиХ. Бонска конференција самоизабраног Вијећа за имплементацију мира, мимо Дејтонског споразума и мимо договора страна (а једна од страна је Република Српска као потписница свих анекса), поздравила је намјеру високог представника да он о нечему одлучује. Тако је „поздрављањем намјере“, дато „бонско овлашћење“ високом представнику за доношење одлука из надлежности Предсједништва БиХ и Савјета министара БиХ када би се појавила немогућност заказивања и одржавања састанака тих органа.

Дакле, тим такозваним бонским овлаштењима, нико није могао да прошири или смањи мандат високог представника осим страна потписница анекса 10 који третира високог представника, а та страна је поново напомињем и Република Српска. Дакле, нигдје се у тим бонским овлаштењима не помиње овлаштење да високи представник доноси одлуке из надлежности Парламента, него само Вијећа министара и Предсједништва БиХ и то је кључни моменат. Кључни је зато што је Високи представник донио преко 800 разних одлука од чега је преко 200 закона или одлука са законском снагом. Када смо оспорили ту врсту приче о његовом „праву“ да доноси законе, онда се појавила чудна формулација из OHP-а. Нови закони које је наметао Високи представник, имали су формулацију: “Доносим одлуку о проглашењу тог и тог закона“, тврдећи да су донијели одлуку, а не закон, иако је то по свему био закон – и по називу и по садржају.

Садашња власт Републике Српске се веома жестоко успротивила тој девијацији, јер је то био једини начин да очувамо легитимитет Дејтонског споразума. Дакле, Високи представник се, дјелујући по измишљеним, али не и правним овлаштењима појавио као

произвођач права у БиХ, стварајући тиме сасвим нови политички систем и односе.

Интервенисао је у уставе ентитета, кршио Устав БиХ, преносећи надлежности и формирајући нове институције, као што су Суд и Тужилаштво БиХ, које тај Устав не познаје. Високи представник је без права на то, још 2002. године, донио Закон о оснивању Суда и Тужилаштва БиХ. Сво вријеме дјеловања тог суда и тужилаштва, Високи представник је неколико пута интервенисао у законе који је сам наметнуо, доводећи до тога да је стално проширивао њихова овлаштења на уштрб органа ентитета, супротно уставу. Уз то је ишао и покушај да се полицијске агенције централизују на ниво БиХ, чиме би се укинула полиција Републике Српске а њене надлежности премјештене на ниво БиХ. Хтјели су поред завршене приче о одбрани и војсци, поред реформе којом су индиректним порезима Босни и Херцеговини дати изворни приходи, да одузимањем полицијских надлежности Републици Српској, конципирају антидејтонску БиХ. Све то је чињено коришћењем енормног правног насиља и притисака на политичке факторе. Ми смо након избора 2006. године и добијања подршке бирача, јасно рекли да то више не прихватамо. Припремили смо нови закон о референдуму, јер желимо да народ каже да ли је спреман да прихвати овакве интервенције Дејтона. Признаћу, из чисто прагматичних и суштински политичких разлога, сваки Високи представник када је био чак и на одласку из БиХ, доносио је одлуке о наметању закона и политичким смјенама. Зато те одлуке зову „аеродромским“, јер су их потписивали и на аеродрому. Поставља се практично питање - шта када оде и задњи Високи представник, а није оспорена таква пракса. Да ли то значи да је то заувијек прихваћено ? Испада да је Високи представник могао да моделира читав уставни систем и тиме промијени структуру односа у самој БиХ. Зато смо ушли у израду закона о референдуму, који је оспорен од стране Бошњака у Републици Српској, али је наша озбиљна намјера да то завршимо. Када дефинитивно легализујемо закон, тражићемо референдум управо о том понашању високог представника.

Друга ствар коју смо покренули и припремамо је да ћемо све високе представнике који су проглашавали законе мимо мандата по међународном уговору, тужити у њиховим матичним земљама за кршење међународног уговора што је у нескладу са конвенцијама о међународном праву. Видим да су то многи веома озбиљно схватили, а ми веома озбиљно радимо на томе. Наравно због тога је неопходно направити чисту формалну структуру која ће омогућити успјех.

Као прву, припремамо тужбу против ранијег Високог представника Педија Ешдауна и тражимо начин како да у британском правном систему обезбиједимо пролазност такве једне ствари. Говорим то као илустрацију наше борбе да очувамо изворни принцип Дејтонског споразума.

Када су схватили да појединачним реформама не могу да добију оно што траже, међународни представници су организовали неколико активности везаних за промјену Устава БиХ. Промјене устава су кажу, неопходне због европског пута, заправо би биле суштинске промјене политичког и правног устројства БиХ. То је редистрибуција надлежности и у правилу смањење надлежности Републике Српске. Измишљају неку европску клаузулу која подразумијева обавезу да у свим европским питањима одлучују искључиво органи БиХ. Ако би то прихватили, онда би Уставни суд БиХ у коме су и тројица странаца, који најчешће гласају као и бошњачке судије, могао скоро све прогласити европским питањем и тиме испразнити надлежности Републике Српске. Имали смо два буквално јуриша на Устав БиХ: један је тзв. априлски пакет, а други је тзв. бутмирски пакет. Оба „пакета“ су за нас неприхватљива и разним приступима, у коначници одбачена. У првом, „априлском пакету“ имали смо процјену да би са позиције коју су свијету наметнули о Србима као „лошим момцима“, поново били оптужени као кривци. Зато смо тако одиграли, да ту промјену устава одбију други , јер смо били увјерени да ће то урадити Харис Силајџић и његова Странка за БиХ. Ако би Силајџић у задњем тренутку подлегао америчком притиску и то прихватио, онда два члана из наше одређене структуре, напросто не би гласала и тиме онемогућила усвајање тог уставног пакета. Други је „бутмирски пакет“, организован у НАТО бази Бутмир код Сарајева. Како је то изгледало: 8. октобра 2009. се појави иницијатива за састанак, а већ након пет дана организује се почетни састанак на коме се само уводно прича о ничему. Онда добијете 19. октобра ујутру добијете приједлог промјена устава, са позивом да у 16 сати истог дана будете спремни да се изјасните по систему узми или остави све то што пише.

Живимо у условима сталне најезде на промјену Дејтонског споразума, а то се оправдава европским путем за БиХ. Наравно у БиХ је постојао снажан консензус на почетку, а сада је све мање ентузијазма о односу ЕУ и европске интеграције.

Ми смо ишли тактиком да у 11 сати напишемо организаторима писмо и кажемо - не узимамо то и остављамо све. За разлику од раније праксе гдје смо покушавали и ја сам али и многи моји претходници у Републици Српској да избјегну дијалог, тада смо сјели и отишли у Бутмир да им још једном кажемо да то нећемо, увјерени у своју аргументацију. Данас тај процес покушавају оживити, али то личи на оживљавање мртваца. Поново се прича о некој новој конференцији, да би се потом у Мадриду ишло на потписивање декларације која у суштини значи прихватање рјешења из „бутмирског пакета“. Успут да вам кажем да сам прочитао неколико првих чланова тог пакета од скоро сто чланова и све остало нисам прочитао, јер сам јасно видио о чему се ради и да се нема шта ни читати.

Живимо у условима сталне најезде на промјену Дејтонског споразума, а то се оправдава европским путем за БиХ. Наравно у БиХ је постојао снажан консензус на почетку, а сада је све мање ентузијазма о односу ЕУ и европске интеграције. Званичан став Републике Српске је да подржимо европски пут и то није спорно. Видјели смо да покушавају да кроз причу о „европским пословима“, извршити прерасподјелу надлежности. Зато је став ове гарнитуре власти у Републици Српској: Ако нас тјерате да бирамо између Републике Српске и капацитета који она има и европског пута, хвала вам за европски пут. Мислим да је кључно да одржимо капацитет и аутономију коју имамо. Можда је немогуће неке ствари вратити на принципе изворног Дејтона, иако су само три од 56 надлежности одузетих Републици Српској, пренесене донекле у складу са Дејтоном. То значи да је Република Српска прихватила таква рјешења, иако претходно није промијењен Устав БиХ ради стварања правног основа за доношење закона на нивоу БиХ. Тако је веома важном реформом одбране, укинуте војске ентитета и створене оружане снаге БиХ, које су више под утицајем мултинационалних војних структура него саме БиХ.

Друго је питање везано за индиректне порезе гдје је драматично промијењен фискални систем у БиХ. По Дејтонском споразуму је предвиђено да су фискални субјекти ентитети који преносом средстава финансирају заједничке органе на нивоу БиХ. Нажалост, активностима и притисцима дошло је до промјене тако да је успостављена изворна надлежност БиХ везано за ПДВ и друге индиректне приходе и успостављена законска обавеза да БиХ прва повлачи новац за своје потребе чиме се ојачава структура органа БиХ. Структуре БиХ данас запошљавају око 22.000 људи, од чега је око осам хиљада у војсци. То је сваки дан бивало све више, али то заустављамо. Због наводног пута ка Европи, појављују се нове агенције, траже се по приоритету наплате из прихода, тражи се повећање буџета БиХ, чиме се смањују приходи за ентитете. Нама остављају кључне социјалне надлежности - пензионо-инвалидско, образовање, здравство. Зна се да је зато увијек недовољно новца и тиме се продукује нестабилност која из социјалног веома лако пређе на политички терен и угрожавање позиције Републике Српске. То је лукаво смишљено, а неопрезност тадашње политичке гарнитуре у Републици Српској, довела је до једне драматичне промјене фискалног система.Мислим да је ипак могуће и ту нешто поправити, јер коначно ништа од тога не стоји стоји у Уставу.

Ми имамо Високо судско и тужилачко вијеће формирано на нивоу БиХ опет мимо Устава и мимо Дејтона који одлучује о свим постављењимља судске и тужилачке структуре тако да је правосуђе у Републици Српској и читавој БиХ искључиво под доминантном управом међународног фактора. Зато ниједан тужилац ни судија нема обавезе према јавности, ни одговорности као трећи стуб власти, него има одговорности према међународном фактору јер од њихове сагласности зависи именовање и примања тих судија. Успостављањем Суда и Тужилаштва БиХ, најснажније се модификује политички систем у БиХ. Они су мјесто политичког оптуживања и пресуђивања, иако су незаконито и неуставно успостављени на бази сумњиве односно и незаконите одлуке високог представника о проглашењу Закона о суду и тужилаштву. Сада желе да се све те

надлежности, овако или онако пренешене, дакле њих 56, које смо ми у Републици Српској изгубили и пренијели наводно на ниво БиХ, уграде у нови устав БиХ. Сав притисак који трпимо у овом времену за те реформе, има за циљ, уставну легализацију отетих надлежности. Ми не прихватамо такво уграђивање, тражимо расправу о свим тим питањима. Суд и Тужилаштво БиХ у оваквом облику не могу да опстану, они су антиуставни, али то још увијек не наилази на озбиљне одговоре друге стране. Муслимани-Бошњаци оно што добију, сматрају да је добијено трајно и нема никакве расправе о томе. Тако да се временом губи тај демократски капацитет и могућност договора у БиХ. У БиХ која се налази под протекторатом међународног фактора, власт се може окарактерисати једним термином који сам чуо - амбасадорократија. Најважнији политички догађај у БиХ је петак у 14 часова кад се састају амбасадори чланица Управног одбора Вијећа за имплементацију мира и модификују и препоручују шта треба да се ради у БиХ. То је затворени круг о коме ми само имамо кулоарске извјештаје, а тек послије постајемо свјесни таквих састанака. Зато је кључно било ово што сада радимо - да се супротставимо том насиљу високог представника, некад несхваћени и у самој Републици Српској. А тек овдје у Србији некад постоји драматично неразумијевање тога.

Србија је маргинализована са становишта своје улоге гаранта и потписника Дејтонског споразума у једном важном регионалном питању. Србија је још од потписивања Дејтонског споразума 1995. године, потпуно искључена од разматрања примјене тог споразума и његових анекса, у намјери да се лакше скрше политичке структуре у Републици Српској. Када смо ми у Републици Српској рекли тако више не може, међународни фактор жели да врати Србију на сцену из неколико важних политичких разлога. Један је да сломи или утиче на Бања Луку, како они то воле да кажу да промијени свој политички став. То је наравно немогуће, таман долазило и од Београда, а друго је ако већ то не постигнете онда да постигнете различите ставове Београда и Бања Луке о важним питањима. Онда то иде даље по уобичајеном ставу - они тамо не знају шта раде то су авантуристи, лудаци и тако даље. Тако би ми остајали сами, што би другима било довољно. Дејтонски споразум је поред успостављеног мира, донио и друге добре ствари. Успоставио је реално могући политички систем у БиХ. То је баланс који је успостављен веома опрезно. Као политичар-прагматичар укључен у реализацију тог споразума, морам да кажем да ни они који радили на њему, можда не знају досег и значај који он има. Тај споразум даје право Републици Српској да у пуном капацитету остварује своје надлежности. Све остало је било ствар карактера људи који су водили Републику Српску, јер се то мијења - са људима се мијења и карактер. Али мислим да смо успјели да очувамо субјективитет Републике Српске. Када многи странци кажу, идете у Европу, па је потребно да модификујемо систем, то по њима подразумијева само додатну централизацију БиХ. Данас ми на то кажемно: У реду, ако отварате тај пакет ми ћемо да учествујемо у разговору али да знате онда је то отворено поље у коме је могуће. Ако је легитимно да неко предлаже да се БиХ успостави као централизована, унитарна држава, онда је легитимно и да неко каже, хајде да направимо модел за мирни разлаз. Наравно када кажете мирни разлаз, онда добијете општу хистерију у Сарајеву и нападе како сте се дрзнули да причате о мирном разлазу. Као да је БиХ светиња.

По нама једини начин је да се што више вратимо Дејтону ако хоћемо да одржимо баланс и ту структуру БиХ ради њеног опстанка. Све девијације и све злоупотребе високих представника и међународних фактора учињених на бази силе, биле су најчешће или по правилу, на фону унитарсистичких бошњачких захтјева за реформама и надоградњом дејтонског система. Како је то изгледало, можете да нађете у књизи Педија Ешдауна „Плугови и мачеви“. Ешдаун каже: “Када сам хтио да сломим отпор босанских Срба онда бих узео и написао писмо свом пријатељу Крис Патену, да хитно из Брисела пошаље као захтјев Европске уније. Добри Крис Патен поред тога што ништа није разумио, би то одмах написао, а ја сам одлазио у Бања Луку и тиме ломио отпор босанских Срба.“ Имам тај цитат из Ешдаунове књиге у мом кабинету, увећано и урамљено. Који год амбасадор дође, дам да то прочита и кажем: немојте мислити да прихватамо да будемо глупи у нечијим мемоарима. Узгред да кажем, ми нисмо босански Срби, ми смо Срби и живимо у Републици Српској и имамо своју дејтонску државност коју промовишемо. БиХ је за нас дејтонско морање. Ми се у сваком случају осјећамо као припадници једног српског народа који се не може карактерисати територијално како то покушавају неки да ураде.

Наш интерес је вратити се на изворни Дејтон, а не изграђивати нови уставни поредак зато да би неко у некој свјетској канцеларији био задовољан, а ним то задовољство не траје дуго. Увијек се нови захтјеви постављају на сцену. Мислим да још имамо и опасности, јер на сцени имамо људи који су из своје каријере направили на БиХ и на распаду бивше Југославије.

Још увијек имамо капацитет довољан да заштитимо своја права, а то зависи од једне ствари - од карактера владајуће структуре. Када су Анштајна запитали шта он мисли шта је њега учинило великим, он је рекао: “Мислио сам дуго да је то интелект и мој научни рад. Сада на крају живота мислим да је то карактер.“ Тако вам је и у политици, ако немате карактера и ако сте на први ударац у сто спремни да потпишете све што се тражи од вас, онда нисте требали ту да будете, онда сте заиста случајна личност на сцени. Тих ударања о сто је било и руком и ногом у овом времену и то смо све преживјели и дошли до овог што имамо и мислим да смо уназад неколико година стекли велики капитал – право на став. До тада је била атмосфера – оно што траже странци то се мора урадити, то је готово. Ја сам на свом столу у марту 2006. године, као новоизабрани премијер, нашао шеснаест пројеката тзв. реформи које су подразумијевале трансфер надлежности на ниво БиХ - од пензионог система који је требао да се уједини, образовања, здравства, банкарског система и укидања Агенције за банкарство и много чега другог. Од тада, не само да нисам добио седамнаести, него ни један од тих шеснаест није реализован. Данас нико више о њима и не прича. Тиме смо успоставили један систем да се зна шта Бања Лука хоће, а шта неће. Данас не морате превише да објашњавате своје ставове, они су објашњени. Стално се по неким

политичким структурама говори како је потребно сарађивати. Нико није против тога, али овдје се ради о томе хоћете ли промовисати систем трајног подаништва или ћете изградити систем партнерства. Ако сте спремни за прво, то није тешко, то се може поново вратити за два мјесеца, ако хоћете ово друго, онда морате да се борите зато док год живите, политички и биолошки. Дејтон се дакле не може замијенити у БиХ. Он се не може замијенити ни уставним системом који се промовише прије свега од стране Запада на начин како сам то и објаснио и покушао објаснити. Мислим да Срби и Републици Српској немају интереса за промјене устава у БиХ. Наш интерес је вратити се на изворни Дејтон, а не изграђивати нови уставни поредак зато да би неко у некој свјетској канцеларији био задовољан, а ним то задовољство не траје дуго. Увијек се нови захтјеви постављају на сцену. Мислим да још имамо и опасности, јер на сцени имамо људи који су из своје каријере направили на БиХ и на распаду бивше Југославије. Они се задржавају на важним мјестима и у Европи и у америчкој администрацији. Нећете ваљда од њих очекивати да они кажу да су лоше радили у прошлости, али ако сам ишта научио што радим, научио сам да никада ствари нису зависиле више од нас као у ово вријеме и да сва та институционална и политичка моћ не може да ријеши једну обичну дилему или једну обичну ствар - то је политичка воља људи који трпе. Све што они хоће мора да се деси са два прста који морамо да дигнемо ми у Републици Српској или три прста. Којом брзином дижете руку од тог зависи ваша судбина у будућности. Нема начина да то учинимо на силу. Високи представник више не може да донесе ни један закон, јер је одбијен. Ми смо нашли само једну малу техничку ствар која је срушила сав његов систем моћи. Када би раније Високи представниик наметнуо неки закон и рекао - ево закона, тада би Република Српска објављивала његове законе у свом Службеном гласнику. Ја сам наредио да се више не објављују његови закони, а необјављивањем они не важе за нас. Онда они очајавају у Сарајеву не знају шта ће, моле да објавимо само још то, па више никад ништа. Није лако све то издржати, уз притиске и питања неких амбасадора: Шта ви то радите? А ми њима кажемо: А шта ви радите? Дакле, ми више не објављујемо законе Високог представника, а он не може да формира свој службени лист. Чак један закон који није био споран за нас, а наметнуо га Високи представник, ми нисмо објавили. Предложили смо свој закон Народној скупштини Републике Српске, која га је усвојила и потом је објављен. Тај закон је био готово идентичан са оним што је он прогласио Високи представник, а везано је за питање држављанства Републике Српске за људе који живе у Дистрикту Брчко.То нам је било потребно да дефинишемо и дамо могућност људима у Дистрикту Брчко који кажу- хоћу да имам држављанство Републике Српске. Ми смо донијели и објавили свој закон, а Високи представник се једноставно ућутао, покушавајући тако спасити свој ауторитет. Сада размишљају да поново доведу некога попут Ешдауна.

Волио бих да дође неко такав као што је Ешдаун, јер би то био довољан разлог да предузмемо енергичније акције него што сада чинимо. У то не треба нико да сумња.

Сада смо потпуно свјесни и сигурни позиције по којој је Република Српска како год то

коме изгледало, унијела свој субјективитет у БиХ. БиХ се не дефинише и нема своје државно-правно обиљежје, ни као република. Ранијим тумачењима била је најближа асиметричној федерацији или конфедерацији, а сада кажу помало невољно – федерацији. Свјесни чињенице да смо унијели свој субјективитет који је међународно верификован, а Република Српска због сталног оспоравања, буде морала ићи тражењу свог статуса, што се не може искључити. Имамо право тражити свој статус. То не може да буде табу тема, јер је то наше правно и политичко право, без обзира да ли то некоме изгледало као реметилачко право. У новој уставној расправи веома је тешко бити политичар у БиХ, а у Републици Српској поготово, па говорити хипотетично. Увијек постоји могућност да само извуку оно што њима одговара да би вас дискредитовали и напали. Дакле, Дејтон не дирајте, приближите га што више изворним принципима, ми смо спремни да у томе останемо и да градимо неки облик своје егзистенције у БиХ са појачаном аутономијом. Али ако већ хоћете расправу о БиХ и њезином будућем уређењу, онда мислим да је једини одрживи концепт мирни разлаз и мирна егзистенција два ентитета у будућности и то је нешто што је могуће. Отварајући причу о духу Дејтона, могу се отворити разни духови. Отворили су их Муслимани-Бошњаци враћајући се на приче по којима имају сада прилику. Зашто би они имали прилику, а да је ми немамо. Зато што неко очекује да Република Српска са високим степеном дејтонске аутономије, треба бити јединствен примјер у новијој политичкој историји: да пристане на укидање своје аутономије. Па све аутономије су јачале, а не укидале. Немате ниједну аутономију која је саму себе укинула, зашто би ми себе сами укинули, зашто би ми били ти који само да би се додворили пролазним људима у различитим свјетским канцеларијама рекли - ево урадићемо ово да би по њима били добри момци. Дакле, ако дирате Дејтон и ако хоћете расправу о новом уставу онда су све варијанте отворене и све су варијанте легитимне.

Није циљ овдје, побиједити једни друге у Републици Српској, него је једини и искључиви циљ сачувати аутономију и статус Републике Српске у будуће четири године, како би могли након тога или након неког следећег периода да појачате своја права и своју аутономију.

Када смо били на бутмирском састанку, пред онима који су моделирали тај састанак и поред чињенице да смо ми рекли-немојте се петљати у устав, пустите то домаћим снагама, они кажу - па то никад нећете завршити. Не мора се онда ни завршити. Зашто мислите да ћете ви нам наметнути нови устав? Дакле, кад смо разговарали о томе шта би био оквир, а ево и овдје има учесника тих састанака, ја сам пред свима њима тражио да се у нови устав угради механизам за мирни разлаз у БиХ и да се избјегне оно што је било видљиво у бившој Југославији. Наравно многи су протумачили то на свој начин али ја дефинитивно мислим да је то неопходно. Све ове године су биле године искушења за нас , ми смо ојачали наше институције, постали смо свјесни себе, својих капацитета, вратили на сцену ситуацију да нема страха за посљедице. Данашња гарнитура власти је

спремна да у сваком тренутку појединачно буде било ко жртвован, а да се не одустане од принципа које сам овдје покушао да изнесем.

Високи представник Мирослав Лајчак и његова канцеларија ОХР, покушао је наметнути измјене пословника о раду Парламенатарне скупштине БиХ, које би подразумијевале промјену начина гласања и квалификоване већине, што би нас довело у позицију дефинитивне мањине. Када смо упитали зашто то радите, они су питали: А зашто се ви буните, ви идете у Европу, а Европа има најбољи систем заштите мањина. Кажем ја нисмо ми овдје мањина, ми смо конститутивни народ у Републици Српској, кажу: То ће бити добро за вас. Ми смо рекли да је то кључно питање за нас, и спријечићемо то оставкама и кризом. Договорили смо и Никола Шпирић из СНСД-а поднио је оставку на мјесто предсједавајућег Министарског вијећа БиХ. Питају, зашто, а ја кажем: Ако не повучете, следећа је оставка Предсједавајућег Парламента БиХ, такође из СНСД-а. То практично значи - ако немате предсједника немате органе, немате државу. То је једна од великих побједа које смо имали. Наравно да је тада Високи представник морао то промијенити, а онда су трчали око нас и молили да не ликујете над тим. Ево ја први пут јавно о томе говорим. Можда се то одавдје не види, али то је била једна драматично велика побједа која нама улива снагу да можемо да се боримо.

Покушао сам да кроз ово излагање приближити нешто што се нама дешава, а можда вама није доступно кроз медије преко којих се информишете. Та тема наравно изискује далеко више разговора. Морам вам рећи да у је три наврата Парламент Републике Српске донио закључке којим је одбио ставове Високог предствника и то можете да нађете у документацији наше скупштине и излагања о томе. На добром смо путу да успоставимо систем супротстављања правном и политичком насиљу Високог представника. Сада је на сцени једина прича која још увијек држи некако на окупу међународну заједницу, зато и не затварају ОХР. То је и прича о мени. Иде отприлике овако - ако не можемо смијенити Додика, дај да умањимо његов значај у политичком смислу. Зато сада видите окупљање опозиције уз снажну подршку међународног фактора. Ја сам увјерен дакле да још увијек имамо тамо значајну изборну подршку и да тај изборни резултат неће бити проблем. Говорим о изборима, јер је то питање остваривања Дејтона. Нама су сваке двије године одредили изборе послије којих долазе нови људи. Те нове лакше крше поготово у првој фази. Ако склоне људе који су у континуитету, онда добијете некога ко мање разумије стање ствари, што се и мени дешавало у првом мандату 1998. године. То мало ко од политичара хоће да призна. Ради се о томе да сада покушавају промовисати наводно нову структуру. Сада то раде - ако баш не можете да га склоните онда му умањите значај, подбаците још неку политичку партију или коалицију, да би имали оно што су имали раније. Зато смо ми из СНСД-а покушали да разговарамо и са другим политичким партијама у намјери да им развијемо ту врсту политичке одговорности за будуће четири године. У будуће четири године, многи од оних који сада заузимају важна мјеста у администрацији у Европи и САД, а направили су каријере на БиХ, они ће отићи, овако или онако. То значи да ће доћи нови

људи. Нама је сада искључиво важно да сачувамо оно што имамо и да не рехабилитујемо снагу међународне заједнице, а она се може рехабилитовати успију добити нову структуру у Републици Српској којом може да манипулише. Стога смо једној опозиционој партији у РС, исказали спремност да се договоримо о подјели 2 појединачне кандидатуре – за Предсједника Републике и српског члана Предсједништва БиХ из Републике Српске. То искључиво из разлога очувања политичке и институционалне стабилности Републике Српске у идуће четири године. Једни дају кандидата за члана предсједништва, а други да дају кандидата за Предсједника Републике. На тај начин би након следећих октобарских избора, ојачали будућу политичку структуру и јасно послали своју поруку странцима: Господо, завршили сте свој мандат, можете да пакујете кофере. Међутим, мислим да су те опозиционе партије снажно под притиском међународног фактора и да нећемо успјети то да урадимо, мада ћу то радити све до шестог мјесеца када су кандидатуре на сцени. Да ли ћемо успјети или не, не знам, али ми тиме показујемо своју одговорност. Република Српска нема кадровску прекапацитираност, она има кадровски дефицит у много чему,у јасним политичким позицијама огроман дефицит. Зато одговорност подразумијева управо договор у оквиру Републике Српске, као нека врсту историјског-политичког договора и свијести о томе шта радимо. Није циљ овдје, побиједити једни друге у Републици Српској, него је једини и искључиви циљ сачувати аутономију и статус Републике Српске у будуће четири године, како би могли након тога или након неког следећег периода да појачате своја права и своју аутономију. То може да буде циљ и ништа друго.

Ми смо доскора против Републике Српске, имали политичке структуре и Бошњака, и Хрвата, и међународну заједницу. Када све то имате заједно, увијек сте проблем – практично и политички и увијек сте криви. Сада мислим да смо политиком коју смо водили, снажно идентификовали неке заједничка питања са хрватском политичком структуром. Они постају свјесни свог положаја и маргинализације у Федерацији БиХ. Зато су спремни да снажније дигну глас против тога. Данас на значајним питањима и не свим, са њима имамо бар систем два - два што рехабилитује битно наш политички - прагматични приступ о томе свему. Сваки дан морате да живите са Дејтоном ако хоћете да га одбраните и морате да идете даље. На крају, ја не вјерујем у БиХ, зато што се бивша Југославија показала као немогућа, па би илузорно било очекивати да се покаже БиХ као могућа. Ово што данас имамо је морање једног времена, а и немогућност да нађете најбољи могући концепт како би то све изгледало. Дејтон изгледа као најмање лош концепт, али живот и пракса и историја ће поставити своја правила. Уколико будемо знали куда идемо, којом брзином возимо, понекад не смијемо ни да додамо гас, јер свака следећа окука је велики животни изазов за сваки пројекат. Значи, умјерена вожња али стална вожња, ако станете падате, ако додатно убрзате можете се разбити и престати да постојите. Хвала вам лијепо.

(излагање на скупу „Петнаест година Дејтонског мировног споразума)